

13 avqust / 2021

Bədii tərcümənin cahangiri - Vladimir Qafarov

Neçə vaxtdır, uzun illər yaxın ünsiyyətdə olduğum, sənətinə, şəxsiyyətinə hörmət etdiyim, dəyər verdiyim, "Şeyrdən başqa dünya bilmirəm" - deyib, bütün ömrünü misramisra, satit-satir poeziyaya kökləyən şair, tərcüməçi, əməkdar incəsənət xadimi, əməkdar mədəniyyət işçisi Vladimir Qafarov haqqında yazmaq istəyirdim. Bu günlərdə V.Məmmədovun "Vişka" qəzetində V.Qafarova həsr olunmuş yazı dərc etməyə mənə ilham verdi. Qərara gəldim ki, V.Qafarov haqqında düşüncələrimi, fikirlərimi, xatirələrimi qələmə alım.

Onunla ilk tanışlığım 1986-cı ilin aprel ayına təsadüf edir. O, zaman mən Azərbaycan Politeknik İnstitutunun (indiki Azərbaycan Texniki Universiteti) Radiotexnika fakültəsinin tələbə həmkarları təşkilatının sədri idim. Mənim təşəbbüsümlə institutda Xalq şairi Süleyman Rüstəmin iştirakı ilə onun 80 illik yubiley gecəsinin keçirilməsi qərar alınmışdı. İnstitut rəhbərliyi şairi dəvət etməyi isə mənə həvalə etmişdi.

Nəhayət mən, Azərbaycan Yazıçılar İttifaqında Xalq yazıçısı Hüseyn Abbaszadənin otağında Süleyman Rüstəmlə görüşdüm. S.Rüstəmlə söhbət əsasında tanış olduğum bir nəfər tez-tez şairlə çox səmimi danışır. Onu dəvəti qəbul etməyə, özünü də o yubiley tədbirində məmnuniyyətlə iştirak etmək istəyində olduğunu bildirdi. Sonradan bildim ki, həmin şəxs şair-tərcüməçi Vladimir Qafarov idi. O, Süleyman Rüstəmi bir ağsaqqal, böyük ustad sənətkar, əvəzsiz şair kimi çox sevirdi. Hatta daim ona "Dədəm Süleyman" - deyə xitab edərdi.

1986-cı il aprelin 11-ində Azərbaycan Politeknik İnstitutunun akt zalında S.Rüstəmin iştirakı ilə çox möhtəşəm, yadda qalan bir yubiley gecəsi keçirdi. Xalq yazıçısı Hüseyn Abbaszadənin, Xalq artisti Vera Şiryanın qatıldığı yubiley tədbirində Vladimir Qafarov da iştirak edərək, şair haqqında fikirlərini söylədi. Onun rus dilinə çevirdiyi "Çağır" qəzəlini iştirakçıların nəzərinə çatdırdı.

O gündən etibarən, ömrünün sonuna qədər mən onunla ünsiyyətdə oldum. Tez-tez iş yerinə gedib onunla görüşür, fikir

mübadiləsi aparar, hərdən telefonla da həlval tutardım.

Tez-tez müəllifi olduğum televiziya verilişlərində, ayrı-ayrı sənət adamlarının xatirə, yaradıcılıq və yubiley tədbirlərində məmnuniyyətlə iştirak edərdi. Görüş zamanı hər dəfə deyərdi: "Qafar, mən sənə həm də ona görə çox istəyirəm ki, sənənin adın mənim babamın adıdır, soyadım ilə eynidir..."

Vladimir Əbdülezim oğlu Qafarov 1935-ci il mayın 19-da Sabirabad şəhərində anadan olmuşdur. Atası dənizçi Əbdülezim azərbaycanlı, anası isə ukraynalı idi. (Bəlkə, elə bu qarışıq nikah onun həm Azərbaycan, həm də rus dillərini mükəmməl bilməsində, dolğun daqiq, poetik tərcümələrinin meydana gəlməsində müstəsna rol oynamışdır). Bakıda orta məktəbi müvəffəqiyyətlə başa vurduqdan sonra Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinə daxil olmuş, elmin sirrlərinə dərinləndirilmişdir. O, burada klassik dünya, rus, Azərbaycan və Avropa ədəbiyyatına mükəmməl yiyələnir. Şifahi xalq ədəbiyyatına, el ədəbiyyatına böyük maraqla göstərir.

"Azərbaycanfilm" kinostudiyasında sənətin şöbəsinin redaktoru qismində əmək fəaliyyətinə başlayan V.Qafarov qələmə aldığı şeirləri ilə diqqət çəkir. Gözəl, istedadlı yaradıcılıq qabiliyyəti ilə fərqlənən gənc Vladimir "Literaturniy Azərbaycan" jurnalında ədəbi işçi kimi fəaliyyət göstərir, bütün varlığı ilə ədəbi yaradıcılığa bağlanır. Sonra Moskvada nəşr olunan "Literaturnaya qazeta"nın Azərbaycan üzrə xüsusi müxbiri, "Bakinskiy Rəboçiy" qəzetinin şöbə müdiri kimi çalışır.

Lirik üslubda yazdığı şeirlərlə tanınan, böyük oxucu sevgisi, oxucu rəğbəti qazanan Vladimir Qafarov bir vətəndaş kimi poetik tərcüməyə xüsusi önəm verərək, Azərbaycan el ədəbiyyatını, klassik aşıq poeziyası və müasir şeir nümunələrini ustalıqla, orijinallıqla saxlanılmaqla rus dilinə çevirərək, həm ölməz sənət incilərini yaratmış, həm də Azərbaycan ədəbiyyatını geniş oxucu külləsinə malik rusdillil auditoriyaya bu incilərlə tanış etmişdir. Mən həm də bir oxucu kimi şairin digər tərcümələri ilə yanaşı, bayatı və qəzəllərin tərcüməsini də böyük zövqlə oxuyurdum. Şair tərcümələri ilə yuxsək səviyyədə, elə dəqiq, zərgər kimi və orijinal işləyirdi ki, onları oxuyanda ələ bildirdim bu əsərlər sanki ilk gündən rusca yazılmış. Mən şəxsən, onları oxuyanda, ələ bildirdim orijinaldan oxuyuram.

Bədii yaradıcılığa 1952-ci ildən başlayan V.Qafarovun "Gəlin", "İki Qala", "Lermantov, 123", "Bürünc Kulek", "Kulekli Alov" və digər adda kitabları işıq üzü görüb. Azərbaycan və rus dillərində əsərlər yazan şairin kitabları həm respublikada, həm də onun hüduclarından kənarda çap edilmişdir.

Tərcümə ədəbiyyatımızın iftixarı və fəxrnamı sayılan V.Qafarov Azərbaycan poeziyasının dünya miqyasına çıxarılmasında böyük fədakarlıq göstərmişdir. O, Nizami, Füzuli, S.Rüstəm, Ə.Vahid, M.Müşfiq, S.Vurğun, R.Rza, Əli Kerim, B.Vahabzadə və digərlərinin əsərlərini rus dilinə çevirərək rusdillil oxuculara təqdim etmişdir. Onun tərcümə dairəsi çox geniş və hətərfəli olmuşdur. Etdiyi tərcümələrdə şairin təkcə Azərbaycan ədəbiyyatını təbliğ və təşviq etməklə kifayətlənməyərək, həmçinin, azər-

baycañlıq ideologiyasını, xalqımızın qədim tarixi və mədəniyyətini, adət-ənənəsini, dilinin zənginliyini, Şərqi və Azərbaycan poeziyasının ritmini, forma və janrını, orijinal xüsusiyyətlərini və s. oxucuya böyük həvəslə, olduqca kimi çatdırırdı.

Tərcümə ədəbiyyatının canlı klassiki adlandırılan Vladimir Qafarov xalqımıza çox zəngin ədəbi irs qoyub getmişdir. Onun "Dədə Qorqud" eposundan tutmuş, Azərbaycan aşıq şeirinin, bayatlarının, Məhsəti Gəncəvi rübəllərinin, Məhəmməd Füzuli qəzəllərinin, Yunis Əmranın və digər klassiklərin əsərlərini rus dilində mükəmməl tərcüməsi Azərbaycan ədəbiyyatının ən gözəl sənət incilərini təşkil edir.

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının klassiki, görkəmli lirik və məhəbbət şairi Mikayıl Müşfiq yaradıcılığında dərinləndirilmişdir. V.Qafarov həm də çox səmimi etibarlı dost idi. Son tikasını də dostları ilə bölüşürdü.

Zahirən ciddi, sərt, qaşqabaqlı görünən Vladimir Qafarov çox sədə, təvəzükər, səmimi bir insan, qayğıkeş, sevimli ailə başçısı idi. Çox zarafatlı, yumor hissi olan, qəbli kövrək bir insan, böyük şəxsiyyət idi.

Xoşbəxtəm ki, belə bir şairə, şəxsiyyətə ünsiyyətdə olmuşam. Onun haqqında həzrətdə Azərbaycan Televiziyasının Fondunda saxlanılan eyniadlı verilişin müəllifi olmuşam. Həmin veriliş onun anadan olmasının 60 illiyinə həsr olunmuşdu.

Zamandan asılı olmayaraq, Vladimir Qafarovun xatirəsi daim qədrizləndirən Azərbaycan xalqının qəlbində əbədi yaşayacaq, ədəbi irsi öyrəniləcəkdir.

*Məni nə zərə tut, nə də ki, şala,
Birca mənə qarşı olma karsala.
Az qala müqəddəs deyirsən mənə,
Bəli, müqəddəsəm, amma az qala.*

V.Qafarov daim çalışır, oxucusunu sevir, heyrləndirirdi. Uzun illər öncə "Koroğlu" dastanını, Qarabağ folklor ədəbiyyatını rus dilinə çevirib. Bu gün həmin əsərlər aktualdır, onların nəşrinə böyük ehtiyac duyulur.

2001-ci ildə Bakı Slavyan Universitetində keçirilən poeziya axşamında çıxış edən Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə şair haqqında belə deyirdi: "Bizi sözün əsl mənasında şair əyləyən Volodya olub. Çünki, məhz o, ilk olaraq əsərlərimizi rusçaya çevirəndən sonra rusdillil oxucu bizi tanıdı, əsərlərimizi

marəqlə oxudu. Buna görə biz hamımız Vladimir Qafarova borcluuyuq..."

Şairliklə, tərcüməliklə yanaşı o, həm də çox istedadlı, məhsuldar jurnalist idi. "Günay", "Bakinskiy Rəboçiy" qəzetlərində də fəaliyyət göstərərək, bu mətbu orqanlarının inkişafına böyük töhfələr vermişdir.

Pedaqoji fəaliyyətlə də məşğul olan V.Qafarov bir müddət Bakı Slavyan universitetində xüsusi tərcümə və "Azərbaycan ədəbiyyatı rus dilində" fənnindən dərs demişdir. Tələbələr onun mühazirələrini, eləcə də klassik şair və yazıçılarla münasibətlərini, xatirələrini böyük maraqla, şövqlə dinləyirdilər. Şair öz yeni şeirlərini, tərcümələrini də məhz tələbələri ilə bölüşürdü.

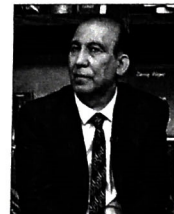
V.Qafarov yaradıcılığını səciyləndirən cəhətlərdən biri də odur ki, Azərbaycan cəmiyyətində Tofiq Quliyevin bəstələdiyi, R.Behbudovun ifa etdiyi mahnıların rus di-

lindəki mətnlərini məhz o hazırlamış, mahnılara populyarlıq qazandırmışdır. V.Qafarov həm də çox səmimi etibarlı dost idi. Son tikasını də dostları ilə bölüşürdü.

Zahirən ciddi, sərt, qaşqabaqlı görünən Vladimir Qafarov çox sədə, təvəzükər, səmimi bir insan, qayğıkeş, sevimli ailə başçısı idi. Çox zarafatlı, yumor hissi olan, qəbli kövrək bir insan, böyük şəxsiyyət idi.

Xoşbəxtəm ki, belə bir şairə, şəxsiyyətə ünsiyyətdə olmuşam. Onun haqqında həzrətdə Azərbaycan Televiziyasının Fondunda saxlanılan eyniadlı verilişin müəllifi olmuşam. Həmin veriliş onun anadan olmasının 60 illiyinə həsr olunmuşdu.

Zamandan asılı olmayaraq, Vladimir Qafarovun xatirəsi daim qədrizləndirən Azərbaycan xalqının qəlbində əbədi yaşayacaq, ədəbi irsi öyrəniləcəkdir.

V. Qafarov Əsgərzadə, Əməkdar jurnalist, Pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent